

SZEMLE

Kazinczy Ferenc könyvtári gyűjteménye Sárospatakon. Szerk.: Kiss Endre József. Sárospatak, 2006. Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, 192 I. /Acta Patakina 19./

Gulyás József 1933-ban elemezte Kazinczy Ferenc könyvgyűjtő szokásait (Debreceni Szemle 1933. 272–278.), és kiemelte, hogy a széphalmi remete – hasonlóan néhány kortársához, akik közül Jankovich Miklós a legismertebb erről az oldaláról – tulajdonképpen folyamatosan gyűjteményeket hozott létre, amelyeket akár különálló egységként kényszerült eladni. Emellett, ismerte az intézményi könyvtárak anyagi lehetőségeit, nem kevés könyvet ajándékozott első sorban a pataki iskolának. Gyűjtőszerveződélye nem a szép könyvek, a díszes kötések iránt vonzotta, hanem a tartalmilag érdekes, jellemzően magyar vonatkozású kiadványok, kéziratok megszerzésére sarkallta. Anyagilag persze nem bírta az intenzív hungaricum gyűjtést, hiszen a müncheni Rott-antikvárium az ottani abolíció mentén megszűnt szerzetesi közösségek könyvtáraiból meglehetősen nagyszámú kiadvánnyal, illetve kézirattal szolgált. Ezért kellett Kazinczynak 1807-ben egy jelentősebb könyvtárat (közel 2000 dokumentum) eladnia. A sárospataki református kollégiumi könyvtár több részletben fizetni is tudott ezekért a darabokért, így ezek a mai napig hozzáférhetőek. Örvedetes módon ez év februárjában az Oroszországba hurcolt kötetek is visszakerültek Patakra. A második nagyobb gyűjteményt egy Kazinczynál is megszálottabb gyűjtő, Jankovich Miklós vásárolta meg a költőtől. A magánkönyvtárak általános sorsát kö-

vetve ez utóbbival együtt a Kazinczy-gyűjtemény is, József nádornak köszönhetően, a nemzeti könyvtárat gazdagította (1836).

A most kézbe vehető kötetben – Gulyás említett tanulmányának újra közlése mellett – Kiss Endre József a pataki gyűjteménynek Kazinczy által 1805–1807-ben összeállított jegyzékét betűhív szövegolvasatban adja közre. Ez a gyűjtemény 1748 könyvtári egységből áll, kéziratok, metszetek, térképek, és főként nyomtatványok. A sajtó alá rendező elemzi Kazinczy címleíró szokásait, nevesen azt, hogy a költő nem törekedett a kiadványok azonosítására, csak azokat az adatokat közli, amelyek a dokumentumon magán megtalálhatóak. Így az anonymák névtelenek maradnak, a hamis nyomdahely az eredeti formájában szerepel. Ha az egykori tulajdonos a kolligátumot tételesen írta le, akkor ezt látjuk, ha összegezve, nem tudunk meg róla többet. Ugyanígy a kéziratok között szerepelnek a manuscryptumok közé kötött nyomtatványok is. A betűhív közlés következetes, eltekintve nyilvánvaló nyomdahibáktól jól használható segédeszközzel gyarapodott a Kazinczy-filológia és a magyarországi könyvtártörténetírás. Néhol azért több jegyzetet várnánk, így például az előző író Kiss ahhoz az állításához, hogy a széphalmi bibliofil 1484-ben nyomtatott nürnbergi magyar nyelvű kiadványra vonatkozó hírekről írt Cserey Farkasnak (1806. január 14). Azt hiszem nagyon kevesen tudják fejből, hogy milyen kiadványról is lehet szó, miután a filológiai kutatók nem igazolták ennek a Szent István ereklyéről szóló nyomtatványnak a létét.

A kérdés nyilván a munka folytatása. Jó alkalom az Oroszországból visszatért ritkaság-kol-

ligátum „Codex Kazinczyanus” (Aretino Attila története, az 1468-as üstökös-leírás, az 1474-ben Kölnben kiadott szépen illusztrált ósnyomatvány arról, hogy a gyermek Krisztus tunikája Magyarországról került a kölni dómba stb.) részletes feldolgozási kényszere ahhoz, hogy a pataki Kazinczy-könyvtár feldolgozzák. Azonosítva az egyes darabokat akkor is, ha Harsányi István írt a ritkaságokról, pontosítva a mester jegyzékének adatait (MKsz 1939. 187–190.), vagy Czeglé Imre leírta a röplapokat is (*A sajtó (periodika) zsenyéi. Röplapok – újságlapok – röpiratok a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeinek Nagykönyvtárában (1503–1730)*. Sárospatak, 2001). Az 1850 előtti állomány katalógusának retrokonverziója a MOKKA R számára jó alkalmat kínál ehhez. No meg az OSzK is feldolgozhatná lassan az 1836-ban hozzá került könyveket. Ezzel együtt Kazinczy Ferencről a könyvgyűjtőről, olvasmányairól nem lehet a levelezés alapos feldolgozása nélkül írni. Azt hiszem Kazinczy nem bibliofil volt elsősorban, hanem tudomány-, és irodalomszervező. A látókörébe került hungaricumokat nem akarta idegen országban tudni, ezért azokat a darabokat, amelyeket képtelen volt megvenni, igyekezett közvetíteni intézményekhez, magyarországi magángyűjtőkhöz. Gulyás és Kiss tanulmányának jegyzetanyaga már jól mutatja a levelezés ilyen értelmű értékelését, de következetesen a teljes korrespondenciát így még senki sem tekintette át.

MONOK ISTVÁN

Könyv és Könyvtár XXV. 2003. (A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának Évkönyve.) Szerk.: KUN András, SZESZÁKNÉ TAKÁCS Eleonóra. Debrecen, 2003. Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár, III, 540 l.

A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem huszonötödik – jubileumi – Évkönyvét tartalmazza kezében az olvasó. Virágos Márta „A Könyv és Könyvtár újabb évtizedei elé – Ad multos annos –” című köszöntőjében áttekintést nyújt

a rendre megjelenő Évkönyvek régmúltjáról és jelenéről. A sorozat első kötete a *Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve* címet viselve 1954-ben jelenik meg. Csúry István, aki 1958-tól kezdve húsz éven át szerkeszti az Évkönyvet, szakít a korábbi hagyományokkal, és nem csupán a Könyvtár munkatársainak kutatási eredményeit közli, hanem a fővárosi és vidéki, valamint a határon túli könyvtárosok, muzeológusok, ismert külföldi szakemberek tanulmányait is megjelenteti, lehetőséget kínálva az olvasónak, hogy megismerhesse a tudomány szélesebb spektrumát. A fennállás ötvenedik évfordulójának jelentőségét hangsúlyozza a 2004 szeptemberében megalakult interdiszciplináris szerkesztőbizottság, amely munkájában igazodik az új, integrált, egyetemi rendszerhez, és mintegy ötszáz oldalon, bővített kiadásban harmincegy szerző ad áttekintést kutatási témájáról. A nemzetközi kiadványcserének köszönhetően – s ebben a KLTE élen jár –, az Évkönyv valamennyi intézménybe eljuthat, ahol hungarológiai műhely létezik.

Jelen kiadvány – tematikáját tekintve – rendkívül sokoldalú. A tanulmányok egyfelől a kiadó intézmény kutatási eredményeit tükrözik, másfelől teret nyitnak egyéb intézmények anyagának (régii könyvek, kéziratok, faksimilék) különböző szintű bemutatására. A kötet hét egységre tagolódik: Tanulmányok, Közlemények, Adattár, Történeti Kézirattár, Vélemény-Hozzászólások, Szemle és az In memoriam fejezetek.

Janus Pannonius-szal a szakirodalom igen sokat foglalkozik, ennek ellenére történelem-konceptiójáról csak elvétve esik szó; Havas László tanulmánya ezt a hiányt pótolja a „Panegyricus ad Iacobum Antonium Marcellum Venetum”, című Janus Pannonius mű alapján, és ennek nyomán új aspektusból tekint a janusi életműre és gondolkodásra. Fazakas Gergely Tamás *Vitéz Zsuzsanna imádságos könyvének* (1684) filológiai és retorikai elemzésével foglalkozik: a bőrkötésű, nyolcadrés alakú ezer oldalas kötet ma, a kolozsvári Romániai Akadémiai Könyvtár anyagában található. Szerzője Béli Pálné Vitéz Zsuzsanna a szakirodalomban is kevésbé ismert, elsősorban férje, a politikus Uzoni Béli Pál útján